

افزایش تاب آوری اقتصادی؛ مفاهیم و روش ها





■ استفاده از ظرفیت موافقت نامه تجارت آزاد ایران - اوراسیا یکی از موارد مهمی است که در شرایط فعلی می تواند راهگشا باشد. این موافقت نامه در کنار فعال تر کردن کریدورهای شمال و جنوب می تواند نقش مهمی در تأمین برخی از نهاده های فولادی و پتروشیمی از بازار روسیه را ایفا نماید.

بر اساس این قول، همه تحلیلگران مطرح بین المللی بر پیروزی ایران در این مرحله از نبرد گواهی داده اند و آن را از ابعاد مختلف تحلیل کرده اند.

این پیروزی در شرایطی حاصل شده است که به صورت تاریخی ایران در طول بیش از ۲۰ سال گذشته بدون کمک قدرت های جهانی قدرت دفاع درون جوش از ایران را نداشته است. این اولین بار در طول دو سده گذشته است که ایران با تکیه بر قدرت دفاعی درونی خود در برابر قدرت های بزرگ جهانی ایستادگی کرد و باعث تحمیل شکست بر آنها شد. این مهم به همت شهید آیت الله خامنه ای تحقق یافت که در طول ۴۰ سال گذشته دفاع درون جوش در کشور را از ابعاد مختلف سازمان دهی کرد و پیروزی در این مرحله از نبرد هرچند افتخارآفرین است و ما را مدیون رهبر شهید و همه رزمندگان و فرماندهان این جنگ می کند و تاب آوری نظامی کشور را به منصف ظهور می رساند اما کافی نیست. اکنون نوبت این است که در عرصه تولید اقتصادی و تجارت بین الملل نیز تاب آوری کشور اثبات شود. تاب آوری در عرصه تولید و تجارت می تواند مکملی بر تاب آوری نظامی تلقی شده و در مجموع در گستره ای وسیع تر ما را با کنترل آثار منفی پیامدهای جنگ درگیر نموده و عواقب منفی آن را تحمل پذیر نماید. بر این اساس برآوردهای سازمان های بین المللی، جنگ غیرقانونی آمریکا و اسرائیل علیه ایران آثار سوء اقتصادی به همراه دارد و اقتصاد جهان را تحت تأثیر قرار می دهد.

مطابق اعلام کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد) جنگ در خاورمیانه موجبات کاهش رشد تولید و تجارت در سال ۲۰۲۶ را فراهم خواهد آورد. بر اساس پیش بینی های آنکتاد نرخ رشد تجارت جهانی که در سال ۲۰۲۵ حدود ۴/۷ درصد تخمین زده شده در سال ۲۰۲۹ به رقم ۱/۵ تا ۲/۵ درصد خواهد رسید. طبق اعلام آنکتاد رشد تولید جهانی نیز حدود ۰/۵ درصد کاهش خواهد یافت. این دو عامل باعث بروز تورم، تضعیف ارزش پول ملی و افزایش هزینه تأمین مالی خارجی شده و از این



■ میرهادی سیدی

مشاور امور بین الملل سازمان توسعه تجارت



حمله نظامی آمریکا و اسرائیل به ایران که با پشتیبانی پیدا و پنهان کشورهای زیادی همراه بود، نتوانست بر اراده ملت ایران غلبه کند. در سایر قدرت دفاعی ساخته شده در طول ۴۰ سال گذشته ایران توانست پایداری عزتمندانه ای در برابر این هجوم غیرقانونی نشان دهد و از چشم تحلیلگران مطرح جهانی، ایران پیروز میدان این جنگ بین یک قدرت بزرگ نظامی و یک قدرت منطقه ای، قول معروفی وجود دارد که بارها از زبان جان مرشایمر استاد مطرح روابط بین الملل بیان شده است. بر اساس این قول «وقتی بین یک قدرت برکه و یک قدرت منطقه ای جنگی رخ می دهد، قدرت برکه اگر به طور قاطع در جنگ پیروز نشود شکست خورده است و قدرت منطقه ای اگر در جنگ شکست نخورد پیروز شده است».





منظر تولید و تجارت جهانی را بیش از پیش دچار مشکل خواهد کرد.

آنکند برای مقابله با آثار ذکرشده پیشنهادهایی را به شرح زیر ارائه کرده است:

۱ کشورها ابزارهای سیاست‌گذاری مختلف را به کار گیرند تا حتی المقدور از افزایش بیشتر سطح قیمت‌ها جلوگیری نمایند و به ثبات قیمت‌ها کمک کنند،
۲ لازم است کشورها اقداماتی را به کارگیرند تا حتی المقدور از تسری آثار ریسک‌های انرژی بر سایر بخش‌ها جلوگیری نمایند،

۳ لازم است کشورها تسهیل بیشتر در دسترسی سریع به وام‌های خارجی ایجاد کنند تا تأمین مالی بین‌المللی تسهیل شده و واردات ضروری با تأخیر مواجه نشود،
۴ کشورها باید بانک‌های توسعه‌ای خود را تقویت کنند تا وام‌های سریع ارائه نمایند و خطوط اعتباری دوجانبه با کشورهای ایجادکننده جریان تجارت تسهیل شود.

به همین ترتیب کمیسیون اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد برای آسیا و اقیانوسیه (اسکاپ) نیز در خصوص مقابله با آثار جنگ خاورمیانه پیشنهادهای زیر را ارائه نموده است:

۱ افزایش زمینه دسترسی به کالاها و خدمات در جهت افزایش تاب‌آوری اقتصادی،
۲ تنوع‌بخشی به منابع انرژی از جمله استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر،

۳ استفاده از مسیرهای حمل‌ونقل و ترانزیتی جایگزین،
۴ تقویت همکاری‌های منطقه‌ای از طریق استفاده از ظرفیت موافقت‌نامه‌های تجارت منطقه‌ای،

۵ با توجه به توصیه‌های بین‌المللی گفته شده و با عنایت به شرایط خاص ایران که به عنوان یکی از کشورهای طرف جنگ، آسیب‌های متعددی را در صنایع مهم خود مثل

فولاد و پتروشیمی متحمل شده است، باید بر تاب‌آوری اقتصادی و تجاری در شرایط پسا جنگ ایران اقدامات لازم به کار گرفته شود.

طبعاً اثرات منفی جنگ بر اقتصاد ایران چندین برابر اثرات آن بر کشورهای دیگر خواهد بود. طبق برآورد اولیه اعلامی از طرف صندوق بین‌المللی پول، نرخ رشد اقتصاد ایران در سال جاری به دلیل آثار ناشی از جنگ به منفی شش درصد خواهد رسید. از طرف دیگر اخلاف در زنجیره تولید محصولات متکی به فولاد و پتروشیمی قطعی است و بر این اساس باید تأثیر منفی این اخلاف مدیریت شود تا تولیدات صنعتی صنایع وابسته به فولاد و پتروشیمی متوقف نشود.

هرچند در این مختصر امکان پرداختن به جزئیات اقداماتی که باید مبنای عمل قرار گیرد نیست، اما به صورت تیتروار اقداماتی که باید در سطوح مختلف ملی، استانی و شرکتی مبنای عمل قرار گیرد تا تاب‌آوری





■ مطابق اعلام کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد) جنگ در خاورمیانه موجبات کاهش رشد تولید و تجارت در سال ۲۰۲۶ را فراهم خواهد آورد. بر اساس پیش بینی های آنکتاد نرخ رشد تجارت جهانی که در سال ۲۰۲۵ حدود ۴/۷ درصد تخمین زده شده در سال ۲۰۲۹ به رقم ۱/۵ تا ۲/۵ درصد خواهد رسید.

هستیم از ظرفیت های سایر حوزه های صادراتی بیشترین استفاده را به عمل آوریم تا صادرات را جبران کنیم، استفاده از ظرفیت موافقت نامه تجارت آزاد ایران - اوراسیا یکی از موارد مهمی است که در شرایط فعلی می تواند راهگشا باشد. این موافقت نامه در کنار فعال تر کردن کريدورهای شمال و جنوب می تواند نقش مهمی در تأمین برخی از نهاده های فولادی و پتروشیمی از بازار روسیه را ایفا نماید، ۵ کشور در تأمین ارز مورد نیاز صنایع برای واردات باید دقت لازم را داشته باشد. نباید موانع تجارت و مقررات دست و پاگیر قبلی مانع راه تأمین مواد اولیه صنایع شوند. در این زمینه تسهیلگری اساسی مورد نیاز است که در عمل پاره ای از اقدامات مورد نیاز توسط سازمان توسعه تجارت در این زمینه آغاز شده است،

۶ ذخایر صندوق توسعه ملی باید برای تأمین مالی فعالیت های صنعتی و جلوگیری از انقطاع فرایندهای آنها در کنار منابع نظام بانکی کشور با سیاست های مناسب به سمت تولید هدایت شوند،

۷ در هریک از استان ها به منظور جلوگیری از توقف فعالیت های صنعتی باید در مورد تأمین نهاده های شرکت های بزرگ تولید که متکی به نهاده های فولادی و پتروشیمی هستند برنامه ریزی صورت گیرد. در این موارد استانداری ها باید ورود کرده و بر فرایند تأمین نهاده های این شرکت ها نظارت کرده و نسبت به رفع موانع آنها در اجرا اقدام نمایند. تنظیم جدول داده - ستانده لهستانی می تواند تصویر روشن تری از نیازها ارائه نماید، ۸ تسریع در فرایندها، کاهش مقررات دست و پاگیر، به هم رسانی در کسب و کارهای بزرگ و ایجاد یک ستاد بحران در استانداری هر استان برای استفاده از توان جمعی در رفع محدودیت ها می تواند راهگشا باشد.



اقتصادی و تجاری تقویت شود مورد اشاره قرار می گیرد:

۱ لازم است مسیرهای جایگزین برای تجارت در شرایط فعلی که محدودیت هایی در استفاده از بنادر جنوبی ایجاد شده مبنای عمل قرار گیرد. در این راستا استفاده از کريدورهای شمال و جنوب، استفاده از ظرفیت های کشورهای همسایه بویژه پاکستان، ترکیه، ترکمنستان و ... در عبور کالاهای وارداتی و صادراتی و ترانزیت آنها مورد بررسی قرار می گیرد،

۲ راه آهن ایران - چین طبعاً نقش بسیار مهمی در تأمین واردات نهاده ها و صدور کالاهای ایفا خواهد کرد؛ در هر سه سطح ملی، استانی و شرکتی اقداماتی در این زمینه باید انجام شود،

۳ بدیهی است که در سال جاری بخش مهمی از صادرات پتروشیمی و اقلام فولادی غیرنفتی ایران امکان پذیر نخواهد بود؛ بنابراین برای تأمین ارز خارجی مورد نیاز کشور ناگزیر